

PROFESIONĀLĀS ORIENTĀCIJAS KONCEPCIJA

L A T V I J A S R E P U B L I K Ā.

Profesionālā orientācija ir sabiedrības, valsts mērķtiecīga darbība jaunatnes sagatavošanā profesijas izvēlei, ievērojot personības īpatnības kā arī situāciju darba tirgū; palīdzības sniegšana jaunatnei un pieaugušajiem profesijas izvēlē un iekārtošanā darbā.

Republikas profesionālās orientācijas sistēmai jāsekmē iedzīvotāju tiesību realizāciju uz darbu un profesijas izvēli, izglītību un profesionālo sagatavotību, veselības aizsardzību.

Saskaņā ar UNESCO rekomendāciju par tehnisko un profesionālo izglītību, kuru pieņēma Ģenerālās konferences 18. sesijā [Parīzē UNESCO, 1974.g. 19. novembrī], un konvenciju Nr.142 par profesionālo orientāciju un profesionālo sagatavošanu cilvēku resursu attīstības jomā, kuru pieņēma Starptautiskās Darba Organizācijas ģenerālajā konferencē (Ženēvā, 1975.g. 4.jūnijā), profesionālo orientāciju jāaplūko kā nepārtrauktu procesu un svarīgu izglītības elementu, kas vērsts uz to, lai palīdzētu cilvēkiem pareizi izvēlēties izglītības veidu un profesionālās darbības lauku.

Profesionālās orientācijas mērķis ir nodrošināt katram iespējas:

- apzināt savas intereses un spējas, iemācīties izvirzīt reālus mērķus profesionālās darbības laukā;
- apgūt šiem mērķiem atbilstošo apmācību kursu;

- pieņemt optimālus lēmumus attiecībā uz savu profesiju [kā sākotnējā, tā arī nākamajās profesionālās pašnoteikšanās stadijās], kas nodrošinātu apmierinošu profesionālo darbību;
- atvieglot pāreju no apmācības uz darbu un otrādi jebkurā sagatavošanas līmenī vai profesionālās pašnoteikšanās stadijā.

Katra IR iedzīvotāja nodrošināšana ar minētajām iespējām ļaus atrisināt šādus uzdevumus:

- paaugstināt strādnieku un speciālistu sagatavošanas līmeni, un to kvalifikāciju;
- pilnveidot abiturientu uzņemšanu mācību iestādēs un iekārtošanu darbā;
- veicināt darba resursu sadali saskaņā ar cilvēka individuālām īpatnībām un sabiedrības ekonomiskām un sociālām prasībām.

Profesionālā orientācija ir jāaplūko kā pakalpojumu vienots komplekss, kas sevī ietver: profesionālo informāciju, arodkonsultēšanu, profesionālo atlasī un pasākumus jaunatnes adaptācijai darbam.

Profesionālā informācija - pasākumu komplekss, lai iepazīstinātu jaunatni un pieaugušos ar mūsdienīgiem ražošanas veidiem, prasībām pēc kvalificētiem speciālistiem, profesiju saturu un attīstības perspektīvām, specialitāšu apgūšanas formām un noteikumiem.

Arodkonsultācija - mērķtiecīgs process, kas virzīts uz indivīda profesionālo interešu un motīvu izpēti un veidošanu, ievērojot viņa veselības stāvokli un personības īpatnības, lai sekmētu viņa sagatavotību apzinātai profesijas izvēlei.

Profesionālā atlase - cilvēka profesionālās piemērotības noteikšana, ievērojot viņa veselības un psihofizioloģisko īpatnību atbilstību konkrētās profesijas prasībām.

Profesionālā adaptācija - pasākumu sistēma, kas sekmē strādājošā profesionālismu, nepieciešamo sociālo un profesionālo īpašību veidošanu un attīstību.

Valsts profesionālās orientācijas sistēmas darbības objekts ir šādas iedzīvotāju kategorijas:

- vispārīzglītojošo mācību iestāžu audzēkņi (īpaši 9. un 12. klašu);
- profesionāli izglītojošo iestāžu audzēkņi;
- augstskolu studenti;
- pieaugušie iedzīvotāji (t. sk. bezdarbnieki, kurus reģistrējis Nodarbinātības Valsts dienests), kuriem nepieciešama arodkonsultatīvā palīdzība sakarā ar pārkvalificēšanos, darba vietas maiņu;
- personas, kuras ierobežo viņu veselības stāvoklis.

PROFESIONĀLĀS ORIENTĀCIJAS ORGANIZATORISKĀ

STRUKTŪRA UN VADĪBAS SISTĒMA.

Organizatorisko un metodisko vadību realizē profesionālās orientācijas Padome, kuru izveido LR Ministru Kabinets atbilstoši ieinteresēto ministriju priekšlikumiem.

Padomē tiek iekļauti Labklājības ministrijas un Izglītības, kultūras un zinātnes ministrijas, kā arī citu ieinteresēto ministriju pārstāvji un uzņēmēji, arodbiedrību pārstāvji, zinātniskie darbinieki, kuri ir ieinteresēti nodarbinātības, sociālās nodrošināšanas, vispārējās un profesionālās apmācības jautājumos.

Padomes uzdevumi:

- profesionālās orientācijas pamatvirzienu izstrāde;
- likumprojektu izstrāde;
- zinātniski metodiskā, informācijas un kadru nodrošinājuma veicināšana;
- darba pieredzes izplatīšana dotajā virzienā;
- regulāra informācijas un rekomendāciju publicēšana profesionālās orientācijas sistēmas pilnveidošanas jautājumos.

Funkciju sadalījums.

Labklājības ministrijas Darba departaments piedalās profesionālās orientācijas sistēmas darbā ar Latvijas profesionālās karjeras izvēles centra un Nodarbinātības valsts dienesta starpniecību.

LATVIJAS PROFESIONĀLĀS KARJERAS IZVĒLES CENTRS ir republikas profesionālās orientācijas sistēmas galvenais struktūrelements un risina šādus jautājumus:

- palīdz izvēlēties profesiju skolēniem, veic arodkonsultēšanu, izmantojot mūsdienīgas profesionālās piemērotības noteikšanas metodes;

- veic arodkonsultācijas bezdarbniekiem vai personām, kuras vēlas mainīt darbu, lai risinātu jautājumus, kas saistīti ar profesijas maiņu, pārkvalificēšanos vai adaptāciju jaunā darba vietā;
- piedalās to personu profesionālās rehabilitācijas jautājumu risināšanā, kuru darbību ierobežo veselības stāvoklis;
- sniedz metodisku palīdzību skolām un citām mācību iestādēm profesionālās orientācijas zinātniski pamatotu metožu un formu ieviešanā;
- sekmē mūsdienīgu profesionālās atlases metožu un līdzekļu ieviešanu, komplektējot uzņēmumu un iestāžu personālu;
- izstrādā jaunas zinātniski praktiskas metodes un profesionālās piemērotības kritērijus,
- iepazīstina ar progresīvām profesionālās orientācijas un arodkonsultēšanas formām, un ievieš tās praksē;
- piedalās profesionālās orientācijas dienestu kadru sagatavošanā nodarbinātības un izglītības sistēmā.

NODARBINĀTĪBAS VALSTS DIENESTS piedalās profesionālās orientācijas sistēmas darbībā un veic šādus uzdevumus:

- informācijas par vakantajiem amatiem sistematizācija, apkopošana un izplatīšana;
- bezdarbnieku un darba meklētāju nosūtīšana (nepieciešamības gadījumos) uz Latvijas profesionālās karjeras izvēles centru padziļinātai arodkonsultēšanai;
- darba resursu analīze un perspektīvo prasību prognozēšana;

- bezdarbnieku pārkvalificēšanas un apmācības sistēmas organizācija, ievērojot LR sociālās un ekonomiskās attīstības perspektīvas.

IZGLĪTĪBAS, KULTŪRAS UN ZINĀTNES ministrija veicina profesionālās orientācijas sistēmas darbību mācību iestādēs, izvirzot atbildīgos pārstāvjus vispārējās, profesionālās un augstākās izglītības departamentos kopējas un saskaņotas rīcības izveidei. To realizē Republikāniskais Arodinformācijas Centrs un mācību iestāžu profesionālās orientācijas kabineti vai atsevišķi speciālisti.

Skolēni, atrodoties savas attīstības dažādos līmeņos, vairākkārt saskaras ar izglītības un profesionālās izvēles problēmām, kad nepieciešams izšķirties par:

- dažādiem vidusskolu veidiem;
- vidējās izglītības iegūšanu vai profesionālo apmācību;
- mācību turpināšanu vai darbu;
- nākamās profesijas vai darba izvēli.

Tādēļ profesionālā orientācija ir mācību-audzināšanas procesa organiska sastāvdaļa. Tai jāsekmē individuālā attīstība, patstāvība, personības briedums, t.i. īpašības, kuras nepieciešamas profesijas izvēlē.

REPUBLIKĀNISKAIS ARODINFORMĀCIJAS CENTRS veic vispārēju metodisku vadību, apkopo un izplata informāciju par mācību iestādēm un uzņemšanas noteikumiem tajās.

Galvenie profesionālas orientācijas darba virzieni skolās ir šādi:

- vidusskolas programmu piemērošana tam, lai nodrošinātu skolēnu labāku sagatavošanu darbam;

- sistemātiskā kursa "Profesijas izvēle" ieviešana devīto klašu skolēnu mācību programmā. Kurša saturs virzīts uz to zināšanu un iemaņu attīstību, kas sekmē lēmumu pieņemšanu profesionālās pašnoteikšanās jomā;

- "profesionālās pārbaudes" organizācija (mācību-darba prakse valsts un privāto uzņēmumos, plaša zinātniski-tehniskās jaunrades pulciņu izvēle u.t.t.).

Lai organizētu sistemātisku profesionālās orientācijas darbu mācību iestādēs, nepieciešams pakāpeniski ieviest mācību iestādēs tādu štata vietu kā "arodkonsultants" vai "atbildīgais par profesionālo orientāciju", kas veiktu individuālu un grupveida darbu ar skolēniem, konsultētu viņus, viņu vecākus un pedagogiskos darbiniekus.

Speciālistu sagatavošanā nepieciešams izstrādāt mērķprogrammu, maksimāli izmantojot Latvijas Universitātes, Latvijas pedagogisko augstskolu un Latvijas profesionālās karjeras izvēles centra iespējas.

Pozitīvas pārmaiņas profesionālās orientācijas darba attīstībā LR var sekmēt profesionālās orientācijas teritoriālo centru, mācību - metodisko centru u.c. izveidošana ar vietējo pašvaldību palīdzību. Šīs iniciatīvas attīstīšanai Latvijas profesionālās karjeras izvēles centrs sniedz metodisku atbalstu.

PROFESIONĀLĀS ORIENTĀCIJAS SISTĒMAS ATTĪSTĪBA
UN TĀS FINANSĒŠANA.

Latvijas Republikā profesionālās orientācijas sistēmas attīstība jāveic pakāpeniski, ievērojot finansiālās iespējas. Sistēmas izveidošanas pasākumi ietver:

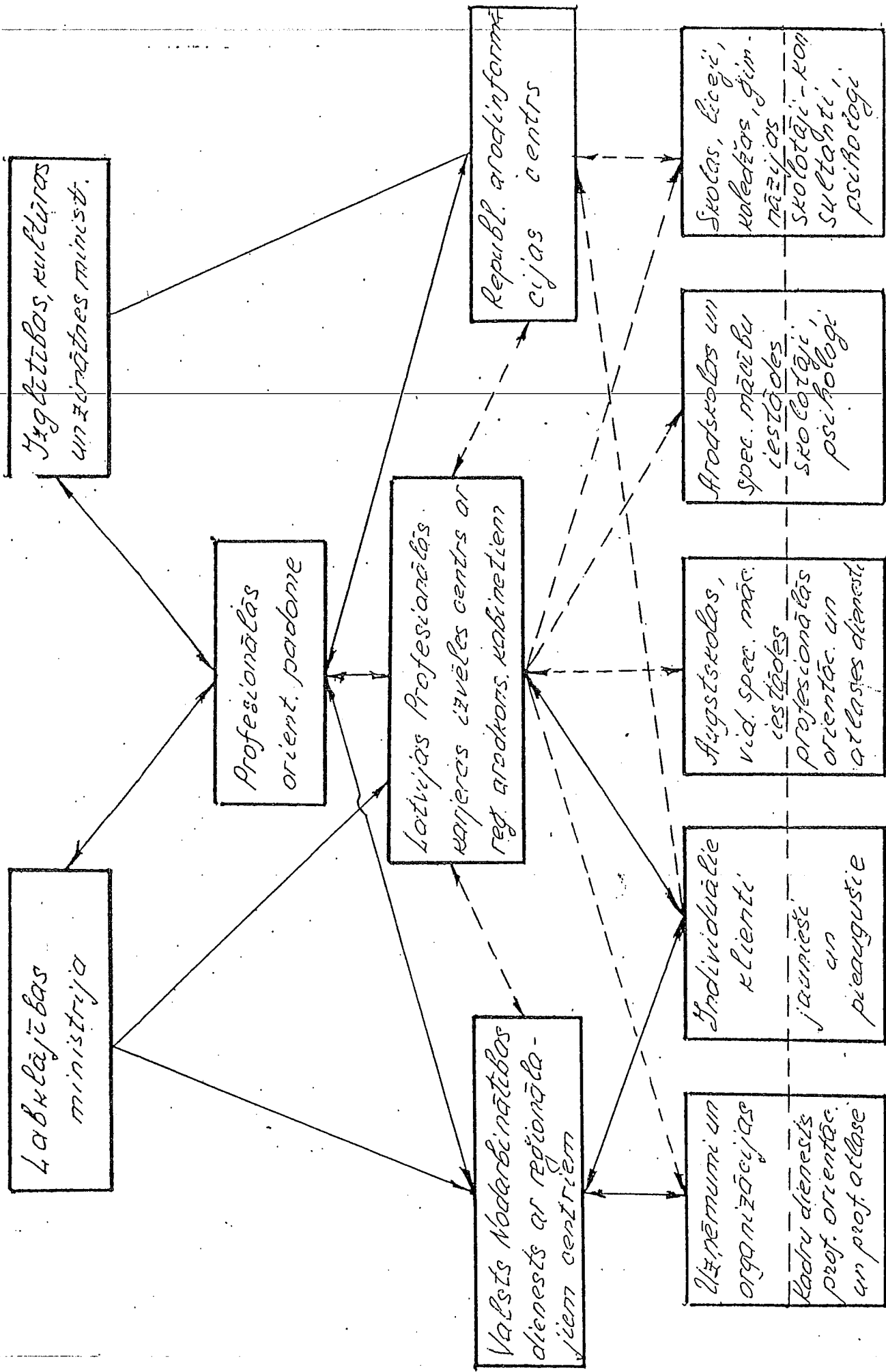
- Latvijas profesionālās karjeras izvēles centra arodkonsultāciju kabinetu teritoriālā tīkla izveide (sadarbībā ar Valsts nodarbinātības dienestu);
- sistēmas teritoriālā tīkla kompjuterizācija un nepieciešamā tehniskā apgāde;
- profesionālās orientācijas un arodkonsultāciju ziņātniski-metodiskās bāzes izveide;
- profesiju reģistra izveidošana un datu bankas nepārtraukta pilnveidošana par visām mācību iestādēm un kursiem un tajos apgūstamajām specialitātēm un profesijām;
- speciālistu vai atbildīgo par profesionālo orientāciju un arodkonsultantu štata amatu ieviešana skolās;
- minēto speciālistu sagatavošana mācību iestādēs, Nodarbinātības valsts dienestā un Latvijas profesionālās karjeras izvēles centrā;
- telpu jautājuma risināšana visos profesionālās orientācijas sistēmas posmos.

Valsts profesionālās orientācijas sistēmas darbību finansē no valsts budžeta. Finansēšana no citiem avotiem tiek veikta saskaņā ar izstrādātām un apstiprinātām programmām un līgumiem. Savstarpējās attiecības starp uzņēmumiem, organizācijām, firmām, apvienībām tiek realizētas slēdzot tiešos līgumus, pamatojoties uz savstarpējo ieinteresētību atbilstoši nolikumiem un statūtiem.

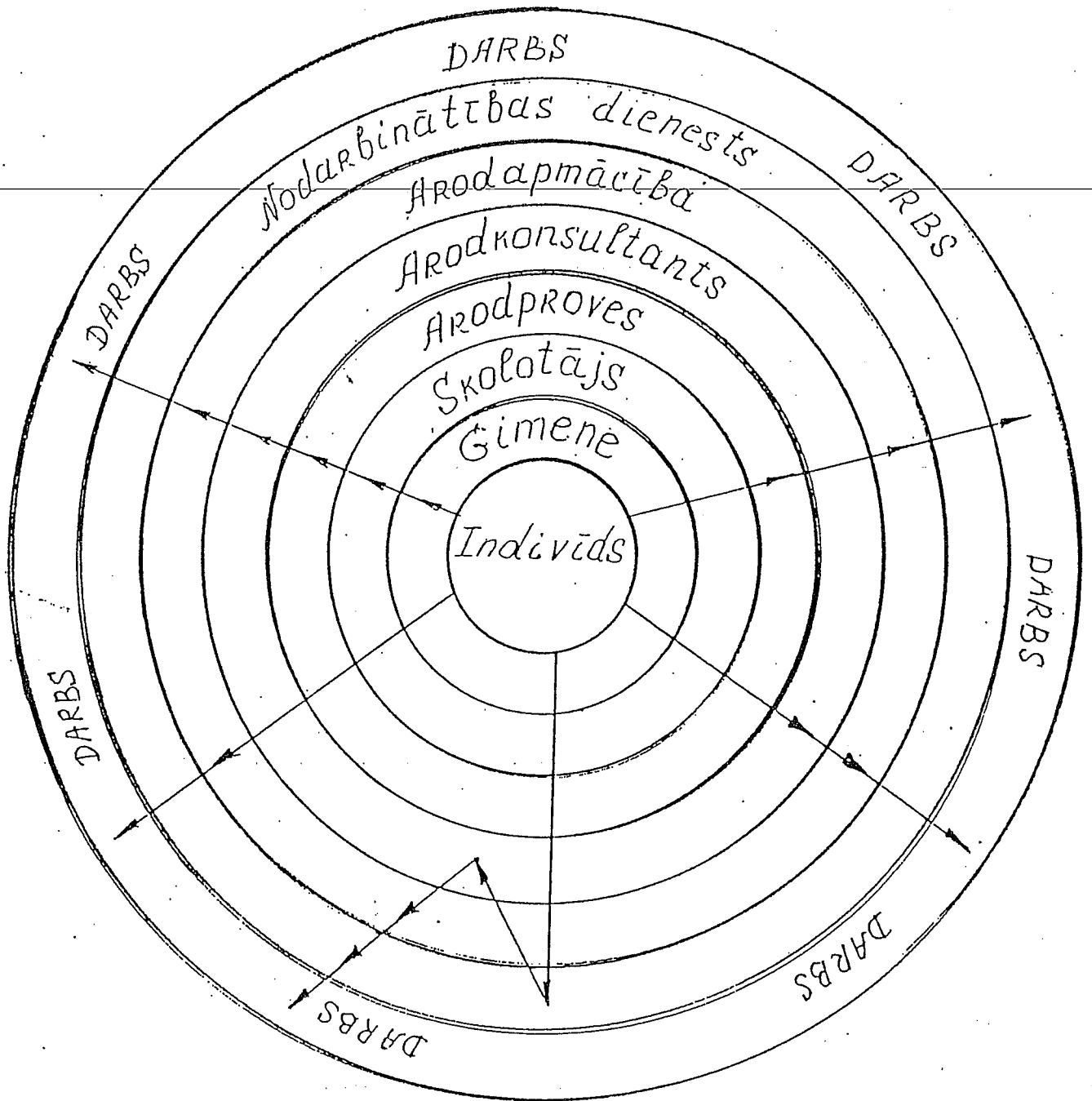
Pielikumi: 1. Struktūras, starp kurām notiek sadarbība un koordinācija profesionālās orientācijas realizēšanā.

2. Profesionālās pašnoteikšanās soļi (varianti).

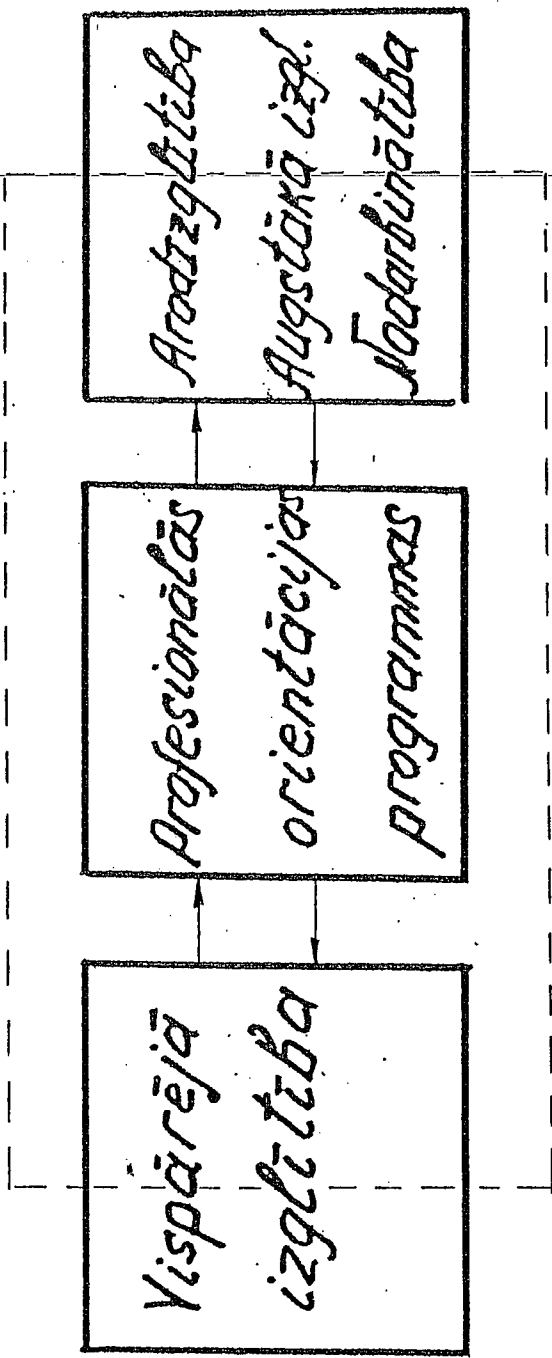
3. Profesionālās orientācijas integrējošā loma.

Struktūras, starp kurām notiek sadarbības un koordinācija profesionālās orientācijas realizēšanā.

Profesionālās pašnoteikšanās
soļi (varianti)

Profesionālās orientācijas

integrējošā loma.